

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 4 mars 1915 kl. 1,30 e. m.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 3, på grund av kammarens återremiss av utskottets utlåtande nr 2, i anledning av herrar Henriksons och Elissons motion, nr 91, samt herr Molins i Dombäcksmark m. fl. motion, nr 169, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående rätt till en fri resa till och från hemorten för till tjänstgöring inkallade värnpliktige och landstormsmän.

I en inom andra kammaren väckt, till dess fjärde tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 91, hava herrar Henrikson och Elisson hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, det Kungl. Maj:t ville medgiva de värnpliktige, som enligt 28 § värnpliktslagen äro inkallade eller under den pågående krisen komma att bliva inkallade till tjänstgöring, rätt under varje inkallelse till en gratisresa per järnväg eller ångbåt till och från hemorten.

I en likaledes inom andra kammaren väckt och till utskottet remitterad motion, nr 169, har herr Molin i Dombäcksmark m. fl. hemställt, att andra kammaren för sin del beslutar, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, det Kungl. Maj:t ville medgiva såväl värnpliktige som landstormsmän, vilka antingen fullgöra sin värnplikt enligt värnpliktslagens bestämmelser eller jämlikt gällande författningar mobiliserats, rätt under varje inkallelse till en gratisresa per järnväg eller ångbåt till och från hemorten.

Utskottet, som behandlade dessa motioner i ett sammanhang, avgav rörande desamma ett utlåtande, nr 2, vari hemställdes, att andra kammaren måtte för sin del besluta, det riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla,

1) att Kungl. Maj:t täcktes medgiva, att de värnpliktige, som enligt 28 § värnpliktslagen äro eller bliva inkallade till tjänstgöring, samt de landstormsmän, som likaledes äro eller bliva inkallade, måtte under varje inkallelse erhålla rätt till en fri resa per järnväg eller ångbåt till och från hemorten, samt

2) att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida och under vilka villkor värnpliktige, som fullgöra rekryttjänstgöring, böra erhålla rätt till en fri resa till och från hemorten.

Enligt utskottet tillhandakommet protokollsutdrag har andra kammaren den 27 februari beslutit återremittera detta ärende till utskottet.

Efter förnyat övertvägande av ärendet får utskottet med hänvisning till i dess utlåtande nr 2 införd redogörelse för motionernas innebörd och för liknande frågors föregående riksdagsbehandling anföra följande.

Den senare av de båda till utskottet hänvisade motionerna rörande fria hemresor för värnpliktiga och landstormsmän, nr 169, är den mest omfattande och inbegriper även det yrkande, som göres i motion nr 91. Då utskottet därför yttrar sig angående den i förstnämnda motion gjorda framställningen, torde därmed även motion nr 91 få anses vara besvarad.

Såsom av den i utskottets utlåtande nr 2 återgivna historiken framgår, har andra kammaren redan två gånger tillstyrkt framställning till Kungl. Maj:t angående fria hemresor i vissa fall för värnpliktige. Att första kammaren år 1912 avslog då förevarande framställning i ämnet, motiverades enbart med hänvisning till att frågan förmodades komma under omprövning av de s. k. försvarsberedningarna. Då emellertid av tillgängliga handlingar icke framgår, att så blivit fallet, och då i alla händelser frågan icke förevar i samband med det beslut i försvarsfrågan, som fattades vid 1914 års senare riksdag, har det skäl för avslag, som 1912 framfördes av första kammarens utskott, förfallit.

Utskottet kan i princip ansluta sig till den uppfattning, som andra kammarens tredje tillfälliga utskott uttalade år 1912, och som även kammaren godkänt, nämligen att värnpliktige, som fullgöra rekryttjänstgöring, böra, då döds- eller sjukdomsfall i hemmet eller liknande ömmande omständigheter påkalla en hemresa samt även då permission för dylik resa eljest erhållits, få företaga denna resa på statens bekostnad eller åtminstone med genom statens hjälp väsentligt minskade kostnader. Så länge detta icke är fallet, komma ju uppenbarligen de värnpliktige, som fullgöra sin tjänstgöring långt ifrån hemorten, att ställas i en avse-

vårt mindre gynnsam ställning än de, som äro bosatta i exercisplatsens närhet.

Om det i fråga om värnpliktige, som fullgöra rekryttjänstgöring, invändes, att deras numera höjda dagavlöning borde göra dylika särskilda resebidrag onödiga, kan härpå svaras, dels att denna omständighet icke förändrar förhållandet mellan dem, som bo på längre eller kortare avstånd från förläggningssorten, dels också att tjänstgöringstiden samtidigt blivit så avsevärt förlängd och därtill förlagd till en sådan tid på året, att hemresor vid beviljad permission torde bliva mera behöfliga och väsentligt vanligare än förr varit fallet. Under sådana förhållanden synes det utskottet vara både rättvist och klokt, om staten underlättade möjligheterna för dessa värnpliktige att, oavsett huru lång väg de hava till sitt hem, kunna begagna sig av den medgivna ledigheten för ett besök i hemmet. Icke minst ur synpunkten av att utbildningstiden bör göras så litet avskräckande som möjligt för den värnpliktiga ungdomen, är ett dylikt medgivande påkallat.

Utskottet kan däremot icke anse, att samma förmån bör beviljas de enligt § 27 och § 36, mom. 1 värnpliktslagen till repetitions- och landstormsövningar inkallade värnplikts- och landstormsmän. För dessa är ju tjänstgöringstiden så kort, att något behov av hemresa knappast i normala fall torde få anses föreligga.

Vad slutligen beträffar de värnpliktige, som enligt § 28 värnpliktslagen inkallats till tjänstgöring, och de med dem jämnställda, enligt § 36, mom. 2 samma lag inkallade landstormsmännen, kan det visserligen sägas, att jämväl för dessa tjänstgöringstiden hittills varit relativt kort, men här komma å andra sidan skäl, som göra det ifrågasatta medgivandet av fria hemresor för dessa kategorier om möjligt ännu mera berättigat än i fråga om rekryterna. De förstnämnda äro nämligen i allmänhet i den ålder, att frånvaron från hemmet blir avsevärt mera betungande än för de 20-åriga värnpliktige i rekrytskolan. Oftast torde de vara familjeförsörjare, och lika ofta torde affärsförhållanden o. d. påkalla deras närvaro i hemmet. Utskottet kan därför icke annat än anse, att även de enligt § 28 och § 36, mom. 2 värnpliktslagen inkallade värnplikts- och landstormsmän, vilka senare visserligen i allmänhet ej äro förlagda så långt från hemmet, men å andra sidan torde i högre grad än alla andra vara i behov av närvaro i hemmet, böra erhålla rätt till samma förmån under enahanda förutsättningar, som ovan ifrågasatts för de till rekryttjänstgöring inkallade.

Beträffande frågan efter vilka grunder reseersättningen skall erhållas, bör enligt utskottets mening denna, ifråga om de värnpliktiga vid rekryttjänstgöring, bliva föremål för närmare utredning genom Kungl. Maj:ts försorg. I detta fall skulle det nämligen gälla en årligen upprepad statsutgift av väsentlig storlek. Den ekonomiska betydelsen av ett sådant medgivande, som här ifrågasättes, kan bedömas först efter en närmare utredning. Därvid böra givetvis även närmare undersökas, vilka villkor kunna finnas erforderliga för reseersättningens erhållande, vilka inskränkningar i fråga om väglängd o. dyl., som kunde införas o. s. v. Utskottet vill i detta sammanhang endast framhålla, att enligt dess mening ersättning blott bör erhållas för *en* resa under rekryttiden, men att denna ersättning bör utgå på sådant sätt, att vederbörande, som vilja begagna sig därav, bliva satta i tillfälle att verkligen kunna företaga en hemresa, om och då permission erhållits. Utskottet anser, att ersättningen först och främst och i den utsträckning det finnes möjligt bör utgå för resa å järnväg (statsbana eller enskild) samt å ångbåt eller därmed jämförligt fortskaffningsmedel. Men med hänsyn till det närmast förut påpekade bör vid utredningen jämväl övervägas, om och i vilken utsträckning ersättning skulle kunna medgivas även vid resor med skjuts, velociped eller på skidor. Det kan nämligen icke förnekas, att de värnpliktige, som hava sitt hem på avsevärt avstånd från järnvägs- eller ångbåtlinje, komma i en orättvist ogynnsam belägenhet och i många fall säkerligen alls icke skulle kunna begagna sig av permission för hemresa, om de icke kunde erhålla bidrag till färd med andra fortskaffningsmedel. Å andra sidan har utskottet klart insett de stora och måhända oöverbanneliga svårigheter, som vore förenade med medgivande av reseersättning eller resebidrag även vid dylika resor, men utskottet har ansett frågan vara av den vikt, att den borde närmare undersökas vid en eventuell utredning rörande dessa frågor i hela deras omfattning.

Vad däremot angår den reseersättning, som ifrågasatts för värnpliktige, som inkallats enligt § 28 värnpliktslagen, och för enligt § 36, mom. 2 samma lag inkallade landstormsmän, har utskottet den uppfattningen, att Kungl. Maj:t bör kunna utan föregående undersökning av mera ingående beskaffenhet, vilken skulle medföra att de under nuvarande orostid inkallade icke komme i åtnjutande av föreslagna stöd och uppmuntran, framlägga förslag i ärendet. Visserligen torde det även i detta fall vara fråga om rätt avsevärda belopp, men dessa äro dock

obetydliga i jämförelse med vad inkallelsen för övrigt kostar. Det är här också fråga om utgifter, som icke årligen återkomma utan äro av tillfällig beskaffenhet, och vinsten av ett dylikt medgivande är, som ovan framhållits, i detta fall synnerligen stor för de inkallade. Även beträffande dessa till tjänstgöring inkallade bör dock blott *en* fri resa fram och åter medgivas. Vid sådan torde ersättning böra utgå endast vid resa per järnväg eller ångbåt.

För den händelse vad utskottet sålunda föreslår vinner förverkligande, torde de härav föranledda kostnaderna i såväl ena som andra fallet böra utgå som anslag å försvarets huvudtitlar.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet i anledning av herrar Henriksons och Elissons samt herr Molins i Dombäcksmark m. fl. förevarande motioner, nr 91 och 169 i andra kammaren, hemställa,

att andra kammaren måtte för sin del besluta, det riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla,

1) att Kungl. Maj:t till innevarande riksdag måtte inkomma med förslag i syfte att de värnpliktige, som enligt 28 § värnpliktslagen äro eller bliva inkallade till tjänstgöring, samt de landstormsmän, som enligt § 36, mom. 2 samma lag likaledes äro eller bliva inkallade, måtte, vid erhållen permission, under varje inkallelse erhålla rätt till en fri resa per järnväg eller ångbåt till och från hemorten, samt

2) att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida och under vilka villkor värnpliktige, som fullgöra rekryttjänstgöring, böra erhålla rätt till en fri resa till och från hemorten.

Stockholm den 2 mars 1915.

På utskottets vägnar:

W. BÄCKSTRÖM.

I förevarande ärendes slutbehandling hava inom utskottet deltagit: herrar Bäckström, Leksell, Andersson i Gävle, Johanson i Huskvarna, Törnkvist, Molin i Dombäcksmark, Kaijser, Vennerström, Norman och Magnusson i Skövde.